

Ergotherapie en arbeids(re)-integratie van Wajong'ers

Ergotherapeuten? Wij verklaren ons arbeidsgeschied!

De verwachting is dat er in 2011 ongeveer 200.000 mensen zijn die een Wajong-uitkering ontvangen.¹ Het kabinet speelt hierop in door 45 miljoen euro uit te trekken voor extra begeleiding en ondersteuning naar werk in 2009.² Hoe gaan wij als ergotherapeuten inspelen op deze openliggende markt en onze expertise inzetten om de deelname van de Wajong'ers aan het arbeidsproces te vergroten?



Wajong staat voor Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten. Wajong'ers zijn personen die van deze wet gebruikmaken omdat ze al vanaf jonge leeftijd, vóór hun zeventiende verjaardag, een medische beperking hebben waardoor ze niet (volledig) kunnen deelnemen aan het arbeidsproces.³ Deze beperkingen kunnen zowel lichamelijk als psychisch zijn. Enkele voorbeelden van ziektebeelden die Wajong'ers kunnen hebben zijn: cerebrale parese, multiple sclerose en schizofrenie.

Eén van de vier kerngebieden van Ergotherapie Nederland is Arbeid en Gezondheid.⁴ Binnen dit gebied kunnen ergotherapeuten veel betekenen, bijvoorbeeld in de arbeids(re)-integratie. De vraag is echter of zij zich hier bewust van zijn.

Uit een kleinschalig onderzoek in de regio Rotterdam blijkt dat er relatief weinig ergotherapeuten werkzaam zijn binnen de arbeids(re)-integratie in deze regio. Van de tien benaderde instellingen/praktijken blijkt slechts bij één praktijk een ergotherapeut werkzaam te zijn binnen de arbeidsre-integratie. Slechts bij drie van de éénentwintig benaderde arbeidsre-integratie bedrijven wordt aangegeven dat er ergotherapeuten werkzaam zijn.

Binnen de arbeids(re)-integratie kunnen

Ergotherapeuten kunnen een goede handelingsinventarisatie maken

ergotherapeuten verschillende taken verrichten. Enkele voorbeelden hiervan zijn: het geven van voorlichting aan werknemers over fysieke en psychische belastbaarheid en belasting, het adviseren over ergonomisch verantwoorde werkplekinrichting, het begeleiden van (re)integratietrajecten en jobcoaching.⁵ Als ergotherapeut kun je werken bij een arbodienst, re-integratiebedrijf of als externe deskundige van een organisatie.

Ergotherapeuten en arbeids(re)-integratie

Minjou Lemette, ergotherapeut en docent op de Hogeschool Rotterdam, werkt vanuit loopbaanadviesbureau Cedrus samen met Ton Fontijn (psycholoog). De cliënten waarmee zij veelal werkt, hebben meestal geen fysieke of verstandelijke beperking, maar willen een andere richting op binnen de arbeidsmarkt. Dit kan ook zijn na een periode van ziekte of een gedwongen ontslag. Zij benadrukt dat ergotherapeuten vooral een goede handelingsinventarisatie kunnen maken, afgezet tegen de omgeving en taken. Daarnaast kijken ergotherapeuten vanuit het MOHO naar wensen, gewoonten en gedrag en komen ze op voor het betekenisvolle voor de cliënt. De methodiek van het adviseren komt hierbij goed van pas; het beschouwen van de vraag in de context, waarbij ook vaak een werkgever betrokken is, en het managen van het proces spelen een essentiële rol.

Ellen Weustink heeft samen met Stijn Happel een re-integratiebedrijf, Happel en Weustink, waar zij voornamelijk werkt met de doelgroep 30-ers en 55-plussers die een IRO-traject volgen (Inviduele Re-integratie Overeenkomst). Ellen sluit zich aan bij Minjou Lemette en benoemt hiernaast dat je als ergotherapeut per definitie niet méér te bieden hebt in de arbeids(re)-integratie dan beroepsbeoefenaren met een andere achtergrond, maar dat je het wel kan. Volgens Natascha van Schaardenburgh, werkzaam in haar eigen re-integratiebedrijf Bureau VolZin, heb je als ergotherapeut vooral bij de doelgroep Wajong'ers en volwassenen met een arbeids handicap een meerwaarde. Ellen Weustink geeft aan dat de opbouw en methodiek van een re-integratietraject in essentie hetzelfde is als de opbouw van een ergotherapeutische behandeling in een instelling.



George Moggré, stafverzekeringsarts UWV bij de klantgroep Wajong in Rotterdam, benadrukt het belang van het teweeg brengen van gedragsverandering. Belangrijke punten zijn volgens hem onder andere cliënten ondersteunen bij probleemerkenning en acceptatie. Ook de aandacht voor toegespitste communicatie bij bijvoorbeeld de doelgroep autisme is belangrijk. Een ergotherapeut moet daarnaast een brede kijk hebben, waardoor er een goede probleemanalyse gemaakt kan worden. Dit sluit aan bij de door Minjou Lemette en Ellen Weustink aangegeven kwaliteiten van een ergotherapeut; het kijken naar wensen, gewoonten en gedrag van de cliënt en het maken van een goede probleemanalyse.

Leuk werken in de arbeids(re)-integratie

Minjou Lemette vindt het vooral van belang dat mensen weer hun draai in de maatschappij vinden, gebruikmakend van hun talenten. Het gevoel van eigenwaarde van mensen wordt op deze manier vergroot en kan hen voorzien van een levensinvulling.

Zij benoemt dat het werken in de arbeids(re)-integratie ontwikkelingsgericht is; je bent bezig met de persoonlijke groei van mensen. Dit geeft haar de voldoening.

Ellen Weustink geeft als pluspunt aan dat je er als ergotherapeut voor zorgt dat mensen herkennen en erkennen wie ze zijn en dat je ze dit vervolgens leert inzetten. Als ergotherapeut werkzaam binnen de arbeids(re)-inte-

gratie verdien je goed en er is veel werk.

Natascha van Schaardenburgh ervaart het als een kroon op het werk als een Wajong'er, mede door haar begeleiding en ondanks zijn beperkingen, passend werk heeft gevonden en dit kan behouden zoals in de casus van Robbert (zie kader op de volgende pagina).

De doelgroep Wajong'ers

Wanneer we naar de doelgroep Wajong'ers kijken, ligt er een kans voor ergotherapeuten. Voor de doelgroep Wajong'ers is het begeleiden van re-integratietrajecten en jobcoaching een belangrijk onderdeel. Daarnaast kan een ergotherapeut de cliënt ondersteunen bij het aanvragen van een Wajong-uitkering. De ergotherapeut kan een rapportage maken van een analyse van het handelen van de cliënt. Deze rapportage kan een ondersteuning zijn voor de verzekeringsarts. George Moggré geeft aan dat dergelijke rapportages van een ergotherapeut zeker meegenomen worden bij de beeldvorming over de cliënt. Belangrijk is dat er naast de beperkingen van de cliënt juist ook de mogelijkheden in de rapportage benoemd worden. De verzekeringsarts verricht het medisch onderzoek bij de aanvrager van de uitkering. Hij brengt naar aanleiding van een gesprek, eigen onderzoek en beschikbare overige informatie de medisch objectieve beperkingen en mogelijkheden in kaart door middel van een rapportage. Daarnaast vult hij een functionele mogelijkhedenlijst in; een intern instrument (bij UWV) dat de arbeidsdeskundige gebruikt bij het bere-

De arbeidsre-integratie van Wajong'ers ligt open voor ergotherapeuten

kenen van het recht op uitkering en het arbeidsongeschiktheidpercentage. Iedere Wajong'er heeft een eigen arbeidsdeskundige, die hem of haar verder begeleidt op weg naar participatie en re-integratie in arbeid. Als ergotherapeut heb je vooral contact met de arbeidsdeskundige van UWV.

Wanneer er een toekenning is voor een Wajong-uitkering, heeft de cliënt recht op ondersteuning bij het zoeken naar werk. Voor deze ondersteuning kan de arbeidsdeskundige een door UWV erkend re-integratiebedrijf en dus een ergotherapeut inschakelen. Re-integratiebedrijven maken voor het begeleiden van een re-integratietraject gebruik van verschillende instrumenten en methoden. De meeste re-integratietrajecten bestaan ongeveer uit dezelfde fases:

1. Assessmentfase of opstellen persoonlijk profiel (wie ben ik, wat wil ik, wat kan ik?);
2. Opstellen beroepsprofiel (welk beroep past daar bij?);
3. Bemiddelingsfase (jobfinding en baananalyse) of marktwerking (hoe krijg ik dat werk?);
4. Jobcoaching of nazorg (hoe behoud ik dat werk?).⁶

Als ergotherapeut werkzaam bij een (re)-integratiebedrijf bekijk je waar de cliënt nu staat en waar hij of zij naar toe wil. Je ondersteunt



de cliënt bij het zoeken naar werk. Ook wanneer de cliënt eenmaal aan het werk is kun je de cliënt blijven ondersteunen in de vorm van jobcoaching. Natascha van Schaardenburgh geeft als voorbeelden van ondersteuning aan: het leren afbakenen van taken, het aanleren van eenzijdig werken, het aanleren van specifieke vaardigheden zoals een administratieve taak en het leren omgaan met collega's. Verder kan er onder andere gedacht worden aan aanpassingen op de werkplek en bemiddeling tussen werkgever en werknemer.

Ergotherapie en Wajong?

Om als ergotherapeut te werken binnen de arbeidsre-integratie van Wajong'ers moet je

onder andere beschikken over:

- affiniteit met de doelgroep;
- commerciële en sociale vaardigheden;
- mondelinge en schriftelijke communicatieve vaardigheden;
- invoelend vermogen;
- het vermogen om van de verwachtingen van de cliënt te managen;
- het vermogen om gedrag te analyseren en gedragsverandering teweeg te brengen;
- vaardigheid in het maken van een brede probleemanalyse;
- de competentie methodisch werken;
- interesse voor arbeidsvoorzieningen en regelingen voor mensen met een arbeids handicap.

Deze kenmerken zijn weinig anders dan de kenmerken die je worden bijgebracht in de opleiding Ergotherapie. In het nieuwe curriculum van de opleiding aan de Hogeschool Rotterdam wordt meer aandacht besteed aan innoveren en ondernemen dan voorheen. De toekomstige ergotherapeuten beschikken hierdoor over betere commerciële vaardigheden.

Werken in de arbeidsre-integratie van Wajong'ers is een terrein dat openligt voor de ergotherapie. Een ergotherapeut is gespecialiseerd in het analyseren van het handelen van een persoon binnen zijn taken en omgeving en het beoordelen van de functionele

Robbert

Robbert is een twintigjarige man die als gevolg van een cerebrale parese een ernstige spastische tetraplegie en cognitieve stoornissen heeft. Hij maakt gebruik van een elektrische rolstoel en is voor ADL-handelingen afhankelijk van verzorging. Van UWV ontvangt hij een Wajong-uitkering. Na het volgen van voortgezet speciaal onderwijs is hij qua dagbesteding vooral beziggeweest op een activiteitscentrum en met vrijwilligerswerk. Hoewel hij veel plezier had in het doen van vrijwilligerswerk, was zijn grote wens om betaald werk te verrichten. Robbert krijgt individuele begeleiding van de jobcoach (met ergotherapeutische achtergrond) van Bureau VolZin in de vorm van een re-integratietraject (IRO). Het eerste jaar na plaatsing krijgt hij voor 15% van het aantal uren dat hij werkt begeleiding, het tweede jaar 7,5% en de volgende jaren 6%. Daarnaast wordt hij ook vanuit de polikliniek Jong Volwassenen door een ergotherapeut begeleid.

Dankzij deze begeleiding heeft Robbert een betaalde baan gekregen als administratief medewerker bij een kabelbedrijf in Delft. Hij gaat daar zestien uur in de week werken. De ergotherapeut heeft een werkplekobservatie

uitgevoerd, waarbij gekeken is naar de werkplek en de proces- en motorische vaardigheden van Robbert. Naar aanleiding van deze observatie is door de ergotherapeut een aantal voorzieningen aangevraagd: een tillift, een aangepast draadloos toetsenbord en muis en een aangepast computerprogramma. Hiernaast heeft de ergotherapeut een aanvraag voor een nieuwe rolstoel ingediend bij de WMO. Een aangepaste tafel wordt aangevraagd als Robbert zijn nieuwe rolstoel heeft. Het rolstoelvervoer naar het werk van Robbert wordt grotendeels vergoed via UWV. De werkgever van Robbert heeft hiernaast subsidie gekregen om de toiletruimte op het werk volledig aan te passen. Deze aanpassingen waren nodig om ervoor te zorgen dat Robbert aan zijn baan kon beginnen en deze kan behouden.

Inmiddels werkt Robbert alweer ruim een jaar op deze werkplek. Hij heeft het zeer naar zijn zin en hij wordt echt gemist als hij er niet is. Het is gelukt om zijn dienstverband met ingang van 1 januari 2009 om te zetten in een vast dienstverband. De jobcoach (ergotherapeut) komt nog een keer in de twee à drie weken langs voor coachingsgesprekken en om de vinger aan de pols te houden.

We bewijzen Wajong'ers een grote dienst als we onze expertise voor hen inzetten

mogelijkheden van deze persoon. Daarnaast hebben ergotherapeuten een specifieke deskundigheid over de gebruiksmogelijkheden van diverse technische hulpmiddelen, voorzieningen en aanpassingen.⁷ Bovendien zal een ergotherapeut altijd het uitvoeren van het handelen centraal stellen, dus in dit geval ook het daadwerkelijk begeleiden naar voor de cliënt betekenisvol werk. We bewijzen de Wajong'ers, het regeringsbeleid en ook onszelf een grote dienst als we onze expertise voor deze grote groep jongeren in gaan zetten.

Naschrift

Natascha van Schaardenburgh en Ellen Weustink geven de cursus 'de ergotherapeut op de re-integratiemarkt: startklaar in drie dagen'. In deze driedaagse cursus maak je kennis met de wereld van re-integratie en verken je de mogelijkheden om daarin actief te worden. Voor meer informatie zie: www.happelenweustink.nl.

Dankwoord

Dit artikel is geschreven naar aanleiding van een project in opdracht Natascha van Schaardenburgh, Bureau VolZin. Het schrijven van het artikel is mede mogelijk gemaakt door interviews met Minjou Lemette, Ellen Weustink en George Moggré. Wij willen bovengenoemde personen bedanken voor hun medewerking en ondersteuning.



Literatuur

- 1 (Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid) 2008. *Begroting 2009 SZW - Maximaal meedoen* [internet]. Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, 19-9-2008 [aangehaald 19-9-2008]. Bereikbaar op: http://www.prinsjesdag2008.nl/pdo8_nl/actueel-persberichten-ministerie_van_sociale_zaken_en_werkgelegenheid.php
- 2 (Centraal Bureau voor de Statistiek) 2008. *Aantallen sociale uitkeringen en percentages ziekteverzuim* [internet]. Centraal Bureau voor de Statistiek, 25-9-2008 [aangehaald op 28-9-2008]. Bereikbaar op: <http://statline.cbs.nl/StatWeb/publication/?VW=T&DM=SLNL&PA=37789KSZ&HD=080929-1053>

- 3 UWV (Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen). 2008. *Hoe zit dat met de Wajong?: Informatie over de Wajong-uitkering*. UWV
- 4 (Ergotherapie Nederland) 2008. *Home* [internet]. Ergotherapie Nederland, [aangehaald op 19-12-2008]. Bereikbaar op: <http://www.ergotherapienederland.nl/>
- 5 Kuiper C., Y. Heerkens, M. Balm, A. Bieleman, N. Nauta. 2005. *Arbeid & Gezondheid: Preventie, behandeling en reïntegratie een handboek voor paramedici*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum
- 6 Schaardenburgh, N. & E. Weustink. *De ergotherapeut op de re-integratiemarkt: startklaar in drie dagen*. BureauVolzin en Happel & Weustink.
- 7 Heijsman, A. & M. Lemette. 1999. *Ergotherapie en adviseren*. In: Heijsman, A. & C. Kuiper & M. Lemette, redactie. *De ergotherapeut als adviseur: Methodiek en adviesvaardigheden*. Utrecht: Uitgeverij LEMMA BV.

Dennis Arnold en **Annerieke de Does** zijn vierdejaarsstudenten Ergotherapie aan de Hogeschool Rotterdam. In het kader van de cursushandleiding 'ondernemen en innoveren' hebben zij zich verdiept in het onderwerp 'Ergotherapie en Wajong' door het lezen van literatuur en het afnemen van interviews bij deskundigen. Tevens zijn zij op zoek gegaan naar mogelijkheden op het gebied van public relations voor dit onderwerp. Dit artikel is het eindproduct van dit project. Op 10 Juli 2009 hopen Dennis en Annerieke hun diploma ergotherapie in ontvangst te nemen.

Bureau VolZin, Leven in Beweging

Bureau VolZin is een coaching- en re-integratiebedrijf dat re-integratiediensten (1ste en 2de spoor, IRO) en jobcoachtrajecten verzorgt voor verschillende opdrachtgevers en particulieren. Het is een gespecialiseerd bedrijf met ruime ervaring in het re-integreren van mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt als gevolg van een arbeidshandicap. Zo begeleidt Bureau VolZin onder meer (jong-)volwassenen met een lichamelijke chronische aandoening bij het vinden en behouden van passend werk. Ook re-integreert het mensen die als gevolg van psychische klachten of psychiatrische aandoeningen uit het arbeidsproces geraakt zijn.

Bureau VolZin gelooft dat samenwerking en bundeling van expertises leidt tot langdurige geslaagde trajecten en bouwt daarom bruggen tussen cliënt, arbeidsmarkt, hulpverlening (zoals revalidatieafdelingen en GGZ- instellingen) en de opdrachtgever.

Tevens organiseert VolZin samen met Ellen Weustink van Happel & Weustink,

twee keer per jaar de driedaagse cursus 'De ergotherapeut op de re-integratiemarkt'.

De oprichter van Bureau VolZin, Natascha van Schaardenburgh (zelf ergotherapeut), werkt met een gespecialiseerd team van zes freelancers, waarvan er twee ergotherapeut zijn. Voor de groeiende doelgroep Wajong'ers met een chronische lichamelijke aandoening, is Natascha van Schaardenburgh op zoek naar meer ergotherapeuten die binnen dit team re-integratie- en jobcoachtrajecten willen verzorgen. 'Ergotherapeuten zijn zich nu nog onvoldoende bewust van wat zij kunnen betekenen op het gebied van re-integratie en dan vooral bij de Wajong'ers. Er is genoeg werk', aldus Natascha. Aan de twee enthousiaste studenten Annerieke de Does en Dennis Arnold heeft ze daarom gevraagd ergotherapeuten en studenten ergotherapie te informeren en enthousiasmeren voor deze boeiende kant van ons vak.